



CARACTERUL FACULTATIV SAU INUTIL AL INSTITUȚIEI *CANDIDAT INDEPENDENT* ÎN ALEGERILE PARLAMENTARE

Mihai CORJ,
doctor în drept, conferențiar universitar

SUMMARY

This article is the result of careful analysis of the evolution of events, items institution independent candidate and three parliamentary elections were held on 5 April 2009, 29 July 2009 and 28 November 2010. Experience the last six elections held in 1998 parliamentary election, 2001, 2005, 2009, 2009, 2010, confirms, unfortunately, the sentence stated in the title of this article. Institution independent candidate has no chance of success for the parliamentary elections in Moldova. Apparently we both strive to be democratic to the outside world, as well as citizens of this state, giving the right to participate in the elections still a candidate - independent candidate. Initially setting a threshold of 4%, 3% thereafter, and then 2% which, as we believe, so far could not be surpassed by any independent candidate.

Articolul în cauză este realizat în baza unei analize atente a evoluției unor evenimente, a elementelor instituției *candidat independent* și a trei scrutine parlamentare ce s-au desfășurat, respectiv, la 5 aprilie 2009, 29 iulie 2009 și 28 noiembrie 2010. Experiența ultimelor șase scrutine electorale parlamentare desfășurate în 1998, 2001, 2005, 2009, 2009, 2010 confirmă, cu regret, teza enunțată în titlul acestui articol. Instituția candidat independent nu are sorți de izbândă pentru alegerile parlamentare din Republica Moldova. Aparent ne străduim să fim democrați atât pentru lumea din exterior, cât și pentru cetățenii acestui stat, acordând dreptul de participare în scrutinul electoral încă unui concurent electoral – candidatului independent. A fost stabilit un prag electoral inițial de 4%, ulterior de 3%, iar mai apoi de 2% care, după cum ne-am convins, până în prezent nu a putut fi depășit de nici unul dintre candidații independenți.

Așadar, concurența reală existentă numai între partide și blocuri electorale nu asigură totalmente prevederile principiului constituțional din art. 5 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, care enunță că democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile

pluralismului politic. Aparent, legiuitorul acordă candidatului independent dreptul nu numai de a participa la scrutinul electoral, ci și de a accede în parlament, însă legiuitorul a stabilit, în viziunea noastră, criterii discriminatorii față de candidatul ce aspiră la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova înscris pe o listă de partid și candidatul independent.

Alegerile parlamentare desfășurate la 28 noiembrie 2010 dezvăluie necesitatea adoptării de noi amendamente la legislația electorală. Pe parcursul timpului, am încercat să contribuim la îmbunătățirea conținutului Codului electoral prin propuneri de modificare și completare a unor articole ale acestuia. Inițial am propus amendarea Codului electoral, iar după o perioadă de timp parlamentul a acceptat 25 de propuneri care ulterior și-au găsit reflectare expresă în Cod.

Scrutinul electoral din 28 noiembrie 2010 ne-a demonstrat că legislația electorală este depășită. Ținem să constatăm că prevederile constituționale ale art. 38 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova au fost încălcate în raport cu cetățenii ce au atins cenzul de vîrstă stabilit pentru a participa

la vot, inclusiv în ziua alegerilor, fiindcă unii dintre aceștia nu erau incluși în listele electorale, deoarece pînă în prezent birourile electorale nu au o conlucrare adecvată cu primăriile. Pînă la implementarea Registrului electronic al alegătorului (prognoza CEC pînă în anul 2015), avem șansa ca pe listele electorale să figureze atît “suflete moarte”, cît și ființe ce încă nu s-au născut, însă au fost planificate, că, dă, Moldova e țara tuturor posibilităților de falsificare a actelor, iar listele electorale rămîn a fi o problemă pentru fragila democrație moldovenească.

Faptul că legislația nu este lipsită de lacune este un lucru arhicunoscut, de aceea, avînd în vedere că orice scrutin electoral dezvăluie noi situații, considerăm oportun a propune o nouă redacție a prevederilor constituționale din art. 76, redacție care va elimina, sperăm, discrepanțele din interpretarea acestei norme. În acest sens, există și o hotărîre a Curții Constituționale, hotărîre care, cu regret, nu clarifică acest subiect, de aceea am decis să facem mai multă lumină, propunînd o nouă redacție a art. 76 din Constituție.

Articolul 76. Intrarea în vigoare a legilor și hotărîrilor:

„Legile și hotărîrile se publică



în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul acestora care este ulterioară datei publicării sau la data adoptării pentru actul oficial cu caracter individual. Nepublicarea legilor și hotărârilor atrage inexistența acestora”.

Analizând voturile acumulate de către concurenții electorali candidați independenți în alegerile parlamentare din 1998, 2001, 2005, 2009, 2009, 2010, s-a constatat că nici unul dintre candidații independenți nu a întrunit numărul necesar de voturi pentru a accede în Parlament. Pentru scrutinul electoral din 1998 a fost necesară adoptarea unei hotărâri de parlament în care s-a stabilit că pragul electoral de 4% se extinde și asupra candidatului independent. Subsemnatul acestui articol a fost candidat independent în alegerile parlamentare din 22 martie 1998 și a mizat că Parlamentul Republicii Moldova nu va adopta o poziție ostilă față de concurenții electorali – candidați independenți, adică a așteptat o tălmăcire logică a prevederilor art. 86 și 87 din Codul electoral privind pragul electoral stabilit pentru candidatul independent. Parlamentul Republicii Moldova, printr-o hotărâre, stabilește însă expres că pragul electoral este unic pentru toți concurenții electorali, adică de 4%. În art. 2 este statuat expres că, potrivit prevederilor art. 86 și 87 din Codul electoral, în cazul în care concurenții electorali (candidații independenți, înregistrați de Comisia Electorală Centrală, precum și partidele, alte organizații social-politice, blocuri electorale ale căror liste de candidați au fost înregistrate de Comisia Electorală Centrală) au obținut mai mult de patru la sută din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară în

cadru alegerilor în parlament, Comisia Electorală Centrală îi include în operația de atribuire a mandatelor. Concurantul electoral se declară ales dacă numărul de voturi valabil exprimate pentru el se încadrează în această operație de atribuire a mandatelor [1]. Trăim în țara paradoxurilor și nimic nu trebuie să ne mai mire. Legiuitorul stipulează la art. 3 precum că prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării [2], adică la 18 februarie 1998 și nu putem înțelege tergiversarea publicării acesteia până la 19 martie 1998, doar cu câteva zile înainte de desfășurarea scrutinului electoral din 22 martie 1998. **Ori un act nepublicat nu poate fi contestat.** Aici, alături de parlament, a fost implicată AIS „Moldpres”, care este responsabilă de editarea Monitorului Oficial al Republicii Moldova. Prevederile acestei hotărâri au fost contestate la Curtea Constituțională și au fost recunoscute constituționale. Drept temei pentru examinarea dosarului au servit sesizările Președintelui Republicii Moldova și ale deputaților în parlamentul de legislatura a XIII-a Fiodor Angheli și Aurel Cepoi [3]. Curtea Constituțională a Republicii Moldova a constatat că parlamentul a interpretat prevederile art. 86 și 87 din Codul electoral, statuând că în operația de atribuire a mandatelor Comisia Electorală Centrală include doar concurenții electorali, inclusiv candidații independenți, care în cadrul alegerilor parlamentare au obținut mai mult de patru la sută din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară. În sesizarea Președintelui Republicii Moldova și în cele ale deputaților în parlament Fiodor Angheli și Aurel Cepoi se susține că prevederile art. 86 și 87 din Codul electoral, prin care pen-

triu candidații independenți este stabilit pragul electoral de 4%, drept condiție pentru includerea lor în operația de atribuire a mandatelor parlamentare, contravine dispozițiilor art. 2 alin. (1), art. 16 alin. (2), art. 38, 54, 61 alin. (1) și (2), art. 66 lit. c), art. 72 alin. (2) lit. c) din Constituție, precum și normelor consfințite în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice și în Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței pentru dimensiunea umană a CSCE. În toate cele trei sesizări neconstituționalitatea pragului electoral pentru candidații independenți se argumentează prin faptul că:

a) în practica țărilor care aplică sistemul electoral proporțional cu o singură circumscripție electorală națională nu au fost înregistrate cazuri de stabilire a pragului electoral pentru candidații independenți;

b) stabilirea acestui prag electoral îngreșează dreptul constituțional al cetățeanului de a solicita funcții politice sau publice;

c) pentru obținerea unui mandat de deputat în parlament, un candidat independent are nevoie de 4 ori mai multe voturi valabile decât un candidat de pe listele partidelor sau blocurilor electorale.

De asemenea, trebuie să menționăm că șeful statului a solicitat recunoașterea neconstituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998, invocând argumentul că legiuitorul a interpretat prevederile art. 13 alin. (3) și ale art. 86 și 87 din Codul electoral, care este lege organică. Acest lucru urma să fie efectuat printr-o lege, și nu prin hotărâre, se subliniază în sesizare. **Codul este actul legislativ care cuprinde într-un sistem unitar cele mai importante norme din-**



tr-o anumită ramură a dreptului. Codul are puterea juridică a unei legi organice și se mai consideră primul între egali. Actele legislative, altele decât Constituția și legile constituționale, sînt interpretate de parlament prin acte legislative de aceeași forță sau o forță juridică superioară, prin urmare, unele prevederi ale Codului electoral urmau să fie interpretate printr-o lege organică, nu printr-o hotărîre de parlament.

Trebuie menționat faptul că procedurile electorale, după cum demonstrează practica internațională și cea națională, sînt reglementate, de regulă, nu în textele constituțiilor, ci pe cale legislativă. Art. 61 din Constituție statuează expres că parlamentul este ales prin vot universal, egal, secret și liber exprimat, în baza legii electorale organice. Prin urmare, parlamentul este în măsură să adopte orice tip de scrutin sau modalitate de atribuire a mandatelor de deputat. Rămîne la discreția organului legislativ să decidă care sistem electoral să fie aplicat: majoritar, proporțional sau mixt, și care să fie pragul electoral pentru concurenți în vederea includerii lor în operația de atribuire a mandatelor. Opțiunea pentru o variantă sau alta și consfințirea ei în Codul electoral depinde de situația social-politică din țară, de nivelul de dezvoltare a sistemului politic.

Pragul electoral este axat, în principiu, pe ideea că la guvernare trebuie să aibă acces partidele politice care se bucură de o anumită credibilitate în masa electoratului sau pe ideea maturității politice și civice a candidaților, precum și pe alte considerente ce țin de contextul sociopolitic concret. Dreptul constituțional de a fi ales în Parlamentul de legislatura a XIV-a (22

martie 1998), în afară de partidele politice și blocurile electorale, a fost exercitat de 60 de candidați independenți. Curtea Constituțională reține că art. 38 alin. (3) din Constituție garantează cetățenilor Republicii Moldova dreptul de a fi aleși în condițiile legii, inclusiv în organul reprezentativ suprem, și nu alegerea ca atare [4].

Curtea Constituțională, efectuînd controlul constituționalității Codului electoral în ansamblu, a constatat, totodată, că unele norme nu sînt în deplină concordanță cu dispozițiile Legii Supreme. Curtea Constituțională constată că sintagma “și se aplică de la data adoptării” din art. 203 din Codul electoral intră în contradicție cu dispozițiile art. 76 din Constituție. Legea intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei, nepublicarea legii atrage inexistența acesteia. Codul electoral a fost adoptat de către parlament la 21 noiembrie 1997 și publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81 din 8 decembrie 1997. Prin urmare, parlamentul a dispus aplicarea unei legi organice inexistente. În viziunea noastră, nu trebuie să trecem cu vederea că pe această chestiune a fost expusă și o opinie separată, pe care noi o susținem ca una argumentată juridic și logic formulată. Opinia separată aparține judecătorului Curții Constituționale Chiseev Nicolae care, potrivit art. 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, și-a expus părerea asupra dosarului în cauză. Argumentele aduse de autorii sesizării privind pragul electoral de patru procente, stabilit pentru candidații independenți, se referă nu la dreptul de a fi ales, ci la modalitatea de totalizare a rezultatelor alegerii. Instituirea pragului electoral de patru procente a pus într-o

situație inegală candidații independenți în comparație cu candidații de pe listele partidelor, ceea ce a dus la încălcarea principiului egalității tuturor în fața legii (art. 19 alin. (2) din Constituție la acel moment) [5]. Susținem totalmente opinia separată exprimată de judecătorul Chiseev Nicolae și faptul că prevederile art. 73 alin. (2), art. 86 și 87 din Codul electoral, precum și Hotărîrea Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998, prin conținutul lor, nu corespund Constituției.

Nu putem trece cu vedere prevederea art. 3 din Hotărîrea nr. 1508-XIII că aceasta intră în vigoare la data adoptării [6], 18 februarie 1998, însă se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova la 19 martie 1998 și, evident, ne punem întrebarea: **Prin ce mijloace de informare au fost anunțate autoritățile publice și măria sa cetățeanul despre adoptarea acelei hotărîri?** Răspunsul este că nu s-au grăbit să o facă. Asemenea situație se repetă și în cazul adoptării Hotărîrii Parlamentului nr. 444-XV din 24 decembrie 2004 [7] în care, la art. 2, găsim enunțat că hotărîrea intră în vigoare la data adoptării, iar publicarea acesteia în Monitorul Oficial al Republicii Moldova are loc la 27 decembrie 2004, mai exact nr. 241 al Monitorului Oficial al Republicii Moldova este datat cu 27.12.2004, însă apariția Monitorului Oficial s-a lăsat cîteva zile așteptată. **Prin urmare, propunerea noastră de modificare a prevederilor art. 76 din Constituție este nu numai bine-venită, dar și necesară pentru o interpretare corectă a tuturor evenimentelor și faptelor la acest compartiment.**

Cu regret, trebuie să constatăm că pragul electoral artificial de 4% inițial, ulterior redus la 3 %, apoi la 2%, stabilit de către par-



lament, nu oferă posibilitatea nici unui concurent electoral – candidat independent, să acceadă în parlamentul țării. O operație aritmetică simplă ne sugerează ideea că un concurent electoral (candidat independent) pentru “un loc sub soare” trebuie să acumuleze 0,99 % (este vorba de componența actuală a Parlamentului Republicii Moldova de 101 mandate de deputat) din numărul voturilor valabil exprimate și numai atunci vom putea vorbi despre respectarea principiului echității, stabilit pentru candidatul independent.

Conform procentelor acumulate de cei trei concurenți electorali în urma scrutinului electoral din 22 martie 1998: PCRM (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova) – 45,98%, BMD (Blocul “Moldova Democrată”) – 28,53% și PPCD (Partidul Popular Creștin Democrat) – 9,07%, aceștia acumulând un total de 83,58%, au obținut 101 mandate, fiecărui deputat revenindu-i cca 0,83% din voturi. Dacă vorbim de logică, este greu să o găsim în cazul în care un candidat independent pentru a accede în Parlament trebuia să depășească plafonul de 4% stabilit, iar pe lista de partid e suficientă acumularea pînă la 0,99% (în cazul nostru – cca 0,83%). Constatăm cu regret că în acest caz nu sînt respectate principiile echității, reprezentativității și pluralismului politic. Cu toate că pragul electoral pentru concurenții electorali – candidați independenți a suferit unele modificări, fiind diminuat de la 4% inițial la 3%, apoi la 2%, acesta nu a adus nici o schimbare benefică în acest sens, deoarece șansele stabilite din start de către legiuitor pentru concurenții electorali sînt inegale.

Trebuie să recunoaștem că dacă, prin voință politică, nu vom

stabili pragul electoral pentru candidații independenți de 0,99% (sau 1%) cînd Parlamentul este compus din 101 deputați, iar pentru partide politice de 4%, nu va fi reprezentat niciodată întregul electorat în organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

În condițiile actuale, cele șase scrutine electorale pentru alegerile parlamentare (din 1998, 2001, 2005, 2009, 2009, 2010) au demonstrat că instituția concurentului electoral – candidat independent în alegerile parlamentare are un caracter doar declarativ, fiindcă norma juridică ce conține această sintagmă nu poate fi realizată în decursul unei perioade îndelungate de timp. În acest sens, propunem cîteva posibilități de soluționare a problemei create:

1) la aplicarea sistemului electoral proporțional cu o singură circumscripție electorală națională nu este cazul stabilirii pragului electoral pentru candidații independenți;

2) a stabili pragul electoral pentru concurenții electorali – candidați independenți în alegerile parlamentare de 0,99% sau 1%, iar dacă acest punct nu poate fi acceptat, atunci nu ne rămîne decît să constatăm că legislația națională se află la discreția unori lideri politici care nu doresc, de fapt, participarea candidaților independenți la alegerile parlamentare;

3) a exclude din Codul electoral, la compartimentul *Alegeri parlamentare*, sintagma de “concurrent electoral candidat independent,” fiindcă nu avem nevoie de norme juridice “moarte”, numai de dragul democrației aparente. Norma respectivă este una ce comportă pînă în prezent un caracter declarativ. Dorim ca legislația să

fie aplicată întocmai ca într-un stat de drept, iar democrația să aparțină poporului. Urmează să fie purificat cadrul legislativ de normele fără drept la viață;

4) a introduce în Codul electoral o normă juridică care să prevadă că concurentul electoral nu va utiliza 4% din suma depusă pe contul electoral, aceasta urmînd a fi transferată serviciilor de salubritate a localităților în timp de 5 zile după desfășurarea scrutinului electoral. Concurentul electoral care nu a curățat toate locurile publice unde au fost lipite afișele sale electorale, va fi sancționat prin aplicarea unei amenzi în mărime echivalentă cu suma ce urma a fi virată în contul electoral.

Ținem să menționăm că în scrutinul electoral din 22 martie 1998 pentru alegerea Parlamentului Republicii Moldova au fost stabilite următoarele rezultate:

a) numărul de alegători incluși în listele electorale – 2 324 295;

b) numărul de alegători incluși în listele suplimentare – 106 923;

c) numărul alegătorilor care au primit buletine de vot – 1 681 285;

d) numărul de alegători care au participat la votare – 1 680 470;

e) numărul buletinelor de vot declarate nevalabile – 57 483.

Curtea Constituțională, în temeiul art. 86 și 87 Cod electoral [8], constată că dintre concurenții – candidați independenți, înregistrați de CEC, partide, organizații social-politice, blocuri electorale, ale căror liste de candidați au fost înregistrate de CEC, au obținut mai mult de patru la sută din voturile valabil exprimate pe întreaga țară:

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova – 487 002 voturi;

Blocul electoral “Convenția Democrată din Moldova” – 315 206 voturi;



Blocul electoral “Pentru o Moldova Democratică și Prosperă” – 294 691 voturi;

Partidul Forțelor Democratice – 143 428 voturi.

În scrutinul parlamentar din 22 martie 1998 au participat 75 de concurenți electorali, adică 15 partide, organizații social-politice și blocuri electorale și pînă la finalul scrutinului 60 de concurenți electorali – candidați independenți, pe care legiuitorul i-a pus în condiții de inegalitate printr-o hotărîre prin care a interpretat norma cu privire la pragul electoral pentru candidații independenți. Acea interpretare era lipsită de logică elementară precum că pragul electoral de patru procente este stabilit pentru toți concurenții electorali, inclusiv pentru candidații independenți. Parlamentul condus de Partidul Democrat Agrar din Moldova, tîlmăcind incorect norma, și-a săpat și propria groapă, nemaiputînd depăși acel prag electoral și astăzi fiind dispărut de pe arena politică. De pe timpurile aceluia parlament s-a observat că la noi la conducere neghiobia e la ea acasă.

La alegerile parlamentare din 25 februarie 2001 au participat 17 partide, organizații social-politice, blocuri electorale și 10 candidați independenți, iar în Parlamentul de legislatura a XV-a au accedat formațiunile politice care au depășit pragul electoral de 6%:

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova – 794 808 voturi (50,7%);

Blocul electoral “Alianța Braghiș” – 212 071 voturi (13,36 %);

Partidul Popular Creștin Democrat – 130 810 voturi (8,24%).

Scrutinul electoral din 6 martie 2005 nu ne-a pregătit la acest compartiment nici o surpriză, fiind stabilite următoarele rezultate:

f) numărul de alegători înscriși

în listele electorale – 2 270 668;

g) numărul de alegători înscriși în listele suplimentare – 159 869;

h) numărul alegătorilor care au primit buletine de vot – 1 576 203;

i) numărul de alegători care au participat la votare – 1 576 079;

j) numărul buletinelor de vot declarate nevalabile – 18 251.

Curtea Constituțională constată că dintre concurenții electorali înregistrați de Comisia Electorală Centrală au obținut mai mult de 6% și, respectiv, 12% din voturile valabile exprimate în ansamblu pe țară [9]:

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova – 716 336 voturi,

Blocul electoral “Moldova Democrată” – 444 377 voturi,

Partidul Popular Creștin Democrat – 141 341 voturi.

La scrutinul din 6 martie 2005 au participat în campania electorală 23 de concurenți electorali, dintre care 12 candidați independenți.

Nici un candidat independent din cei înscriși în buletinele de vot nu au depășit pragul electoral de trei la sută [10].

Se cere totodată menționat că numărul alegătorilor care au votat la 6 martie 2005 nu diferă esențial de numărul participanților la alegerile parlamentare precedente – din 22 martie 1998 și 25 februarie 2001. La toate aceste scrutine electorale au participat:

- la alegerile parlamentare din 22 martie 1998 – 60 de candidați independenți;

- la scrutinul din 25 februarie 2001 – 10 candidați independenți,

- la scrutinul din 6 martie 2005 – 12 candidați independenți.

Toți concurenții electorali – candidați independenți în cadrul alegerilor parlamentare din 1998, 2001, 2005, 2009, 2009 și 2010 au încercat să-și realizeze dreptul

constituțional stipulat în art. 38 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova – dreptul de a fi ales, dar fără sorți de izbîndă, fiindcă legiuitorul nu a fost și nu este încă pregătit să acorde șanse reale acestei categorii de concurenți electorali, pentru ca ei să poată accede în Parlament.

În alegerile Parlamentului de legislatura a XIII-a din 1994, pentru candidații independenți au votat 45 000 de cetățeni, sau 2,34%.

În alegerile Parlamentului de legislatura a XIV-a din 22 martie 1998, inițial s-au înscris în competiție electorală 68 de candidați independenți, iar la final au ajuns 60. **Pragul electoral – 4%.**

Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr. 894-XIV din 23.03.2000 pentru modificarea și completarea Codului electoral (MO al RM nr. 59 din 25.05.2000), stabilește la art. 86 alin. (1) CE al RM pragul de reprezentare pentru partidele politice, blocurile electorale de 6%, iar conform prevederilor art. 87 alin. (3) CE, pentru candidații independenți se stabilește un **prag de reprezentare de 3%.**

La alegerile Parlamentului de legislatura a XV-a din 25 februarie 2001 au participat 27 concurenți, dintre care 10 candidați independenți. **Pragul electoral – 3%.**

În 2001, pentru majorarea nejustificată a pragului electoral de la 4% la 6% a plătit amarnic în fața electoratului Partidul Democrat. Vom menționa că și în scrutinul din 2001 nici un candidat independent nu a acumulat 3% din voturi – prag electoral stabilit pentru concurenții electorali – candidați independenți. În 2001 la alegerile parlamentare au participat 1606703 de alegători din 2379491 înscriși în listele electorale.



La scrutinul din 6 martie 2005, alegerile Parlamentului de **legislatura a XVI-a** au participat în campania electorală 23 de concurenți electorali, dintre care 12 candidați independenți. **Pragul electoral – 3%.**

Nici un candidat independent din cei înscrisi în buletinele de vot nu au depășit pragul electoral de trei la sută [11].

Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr. 176-XVI din 22.07.2005 pentru modificarea și completarea Codului electoral (MO al RM nr. 107 din 12.08.2005, art. 535), stabilește la art. 86 alin. (2):

lit.a) pragul de reprezentare pentru partide politice, organizații social-politice – de 4%,

lit.b) pentru blocuri electorale din 2 partide politice s-au organizații social-politice și mai multe – de 8%,

lit.c) se exclude.

Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr. 76-XVI din 10.04.2008 pentru modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381-XIII din 21.XI.1997 (MO al RM nr. 83 din 07.05.2008, art. 283), stabilește la art. 86 alin. (2):

lit.a) pragul de reprezentare pentru partide politice, organizații social-politice – de 6%,

lit.b) se exclude.

Codul electoral are mai multe carențe: alin. (2) din art. 86 CE conținea o singură dispoziție statuată la lit.a), fiindcă celelalte dispoziții inserate de legiuitor la lit.b) și c) au fost între timp excluse. În opinia noastră, este vorba de nerespectarea întocmai a unei proceduri prevăzute de tehnica legislativă. Această greșală poate fi corectată prin redactarea respectivului alineat: el nu trebuia să conțină în anul 2008 nici o diviziune însemnată, de regulă, cu litere la-

tine mici și o paranteză. **Cum poate exista un alineat cu o singură diviziune (literă)?** Art. 86 alin. (2) Cod electoral:

lit.a)

lit.b) *exclusă la ultima modificare,*

lit.c) *exclusă.*

Propun ca partidele politice să includă în programele electorale obligația de a acorda șanse reale candidaților independenți să accedă în parlament prin stabilirea pragului electoral de 1%.

Care este logica în acțiunile legiuitorului nostru atunci când intervine cu modificări și completări în legislație după scrutinul electoral din 6 martie 2005 și modifică pragul electoral de la 6% la 4% pe data de 22 iulie 2005 (în vigoare de la 12.VIII.2005), iar mai apoi în ajun de alegeri, pe data de 10 aprilie 2008, revine la pragul de 6% (în vigoare de la 7 mai 2008)? **Am înțeles că aceasta este o lecție a “democrației” moldovenești.**

Norma juridică prin care a fost stabilit pragul electoral de 4% nici nu a apucat să fie aplicată, că a și fost modificată. Cum se explică faptul că legiuitorul modifică pragul electoral pentru partidele politice de la 6% la 4%, apoi revine la situația inițială? Legea putea fi modificată dacă prevederile acesteia erau probate în practică, dar la ce bun să modifice o lege care nu a fost testată într-un scrutin electoral?

În acest caz, cu regret, constatăm că Parlamentul de legislatura a XVI-a s-a transformat într-o “creșă” pentru adulți. Nu poate și nu trebuie legiuitorul să se comporte asemenea unui copil capricios, care azi adoptă o lege, iar mâine modifică sau chiar abrogă aceeași lege.

Curtea Constituțională, prin aviz [12], confirmă legalitatea

alegerii Parlamentului Republicii Moldova de **legislatura a XVII-a, ales la 5 aprilie 2009**, iar prin hotărîrea sa [13] validează mandatele de deputat. Totodată, menționăm faptul că în acest dosar a fost expusă o opinie separată a unui judecător [14], care consideră că avizul Curții Constituționale a fost adoptat cu abateri de la procedura jurisdicției constituționale.

Curtea constată existența unui sistem politic competitiv și pluralist, iar încadrarea unui număr mare de partide politice și candidați independenți în cursa electorală a oferit alegătorilor posibilitatea de a-și exprima opțiunile autentice. La scrutin au participat 1555577 de alegători, sau 58,35 la sută, ceea ce constituie mai mult de $\frac{1}{2}$ **din numărul de persoane înscrise în listele electorale**, certificând valabilitatea scrutinului. Curtea Constituțională constată că dintre concurenții electorali înregistrați de Comisia Electorală Centrală mai mult de 6% din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară au obținut:

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova – 760139 – 49,48%;

Partidul Liberal – 201812 – 13,14%;

Partidul Liberal Democrat – 190932 – 12,43%;

Alianța Moldova Noastră – 150110 – 9,77%.

În cursa electorală inițial au fost înscrise 21 de partide politice și 6 candidați independenți, rămânând la finele scrutinului 18 partide și 5 candidați independenți. **Nici un candidat independent nu a depășit pragul electoral de trei la sută.**

Alegerile din 5 aprilie 2009 s-au desfășurat preponderent în condițiile pluralismului politic, într-o atmosferă calmă, deschisă,



fără incidente de natură să împiedice alegătorii să-și exercite dreptul la vot.

Prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 2243-IV din 15 iunie 2009, parlamentul de legislatura a XVII-a a fost dizolvat, stabilindu-se desfășurarea alegerilor în noul parlament pentru data de 29 iulie 2009.

Autorul a atenționat autoritățile și societatea asupra faptului că dizolvarea (mai exact stabilirea datei alegerilor parlamentare anticipate) s-a efectuat în temeiul unei norme legale (art. 76 alin. (3) din Codul electoral) ce urma a fi contestată și declarată neconstituțională de Curtea Constituțională, fapt reconfirmat de Parlament, care la propunerea noastră a modificat acea prevedere din Codul electoral. La scrutinul din 29 iulie 2009 au participat 8 partide politice.

Curtea Constituțională confirmă că la **29 iulie 2009, parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVIII-a** a fost ales în mod legal [15] și prin hotărîrea sa validează mandatele de deputat [16].

Curtea a constatat că numărul de alegători înscriși în listele electorale și în listele suplimentare pe întreaga țară a constituit 2 708 381 de persoane, la scrutin au participat 1591757 de alegători, sau 58,77 la sută, ceea ce **constituie mai mult de 1/3**.

Astfel, Curtea Constituțională constată că, dintre concurenții electorali înregistrați la Comisia Electorală Centrală, mai mult de *cinci la sută* din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară au obținut:

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova – 706732 – 44,7%;

Partidul Liberal Democrat – 262028 – 16,6%;

Partidul Liberal – 232108 – 14,7%;

Partidul Democrat – 198268 – 12,5%;

Alianța Moldova Noastră – 116194 – 7,3%.

Curtea Constituțională constată că scrutinul parlamentar din 29 iulie 2009 s-a desfășurat conform prevederilor legale și standardelor internaționale cu privire la alegerile democratice. Rezultatele scrutinului reflectă voința autentică a alegătorilor. În procesul alegerilor și la numărarea voturilor nu au fost comise încălcări ale Codului electoral de natură să influențeze rezultatele votării.

În conformitate cu art. 86, art. 87 și art. 88 din Codul electoral, prin hotărîrile nr. 2883 și nr. 2884 din 4 august 2009, Comisia Electorală Centrală a aprobat și șirul descrescător de voturi valabil exprimate, obținute de concurenții electorali, a stabilit numărul de mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVIII-a, obținute de concurenții electorali care au atins pragul minim de reprezentare, a atribuit mandatele de deputat în Parlamentul Republicii Moldova concurenților electorali conform listei valorilor șirului descrescător, a întocmit lista concurenților electorali cărora li s-au atribuit mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVIII-a.

Potrivit art. 87 și art. 88 din Codul electoral, Comisia Electorală Centrală a distribuit mandatele de deputat în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVIII-a, după cum urmează:

1. Partidului Comuniștilor din Republica Moldova – 48 mandate;

2. Partidului Liberal Democrat din Moldova – 18 mandate;

3. Partidului Liberal – 15 mandate;

4. Partidului Democrat din Moldova – 13 mandate;

5. Partidului politic Alianța Moldova Noastră – 7 mandate.

Art. 69 alin. (1) din Constituție prevede că deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării. Conform art. 62 din Constituție, Curtea Constituțională, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale. Curtea Constituțională nu a constatat încălcări ale prevederilor Codului electoral la numărarea și la atribuirea mandatelor obținute de concurenții electorali.

În temeiul concluziilor comisiei de experți a Academiei de Științe a Moldovei, se consideră greșită metoda de calcul aplicată de către Comisia Electorală Centrală la distribuirea mandatelor de deputat, deoarece această metodă încalcă principiul egalității votului, statuat de Constituție și de Codul electoral. Formula corectă, consideră ei, prevede aplicarea criteriului numărului egal de voturi pentru fiecare mandat de deputat. Pentru distribuirea justă a mandatelor trebuie aflată valoarea numerică a unui mandat de deputat, apoi numărul de voturi valabil exprimate pentru fiecare concurent electoral se împarte succesiv la valoarea numerică a unui mandat, inclusiv sutimile.

Potrivit concluziilor Comisiei de experți a Academiei de Științe a Moldovei, calculele efectuate de Comisia Electorală Centrală corespund metodologiei D'Hondt. Comisia a menționat totodată că aplicarea acestei metodologii avantajează partidele mari și le dezavantajează pe cele mici, parti-



dului majoritar atribuindu-i-se, de regulă, cel puțin un mandat suplimentar.

Curtea Constituțională menționează că Comisia Electorală Centrală a calculat numărul de mandate obținut de concurenții electorali prin împărțirea succesivă a numărului de voturi valabil exprimate pentru fiecare concurent electoral la 1, 2, 3, 4... pînă la cifra ce corespunde numărului de mandate stabilit de Parlament, în conformitate cu art. 87 alin. (1) din Codul electoral. Aplicarea altor metode de calcul, inclusiv a celei propuse de AȘM, ar duce la încălcarea dispozițiilor art. 87 din Codul electoral.

În context, Curtea subliniază că interpretarea, adoptarea, modificarea, abrogarea legilor sînt de competența exclusivă a Parlamentului (art. 66 lit.a) și c) din Constituție).

Prin Decretul nr. 563-V din 28 septembrie 2010, în temeiul art. 78 alin. (5) din Constituție și art. 76 alin. (3) din Codul electoral, pe data de 29 septembrie 2010 Președintele Republicii Moldova a dizolvat parlamentul de legislatură a XVIII-a, stabilind desfășurarea alegerilor în noul parlament pentru data de 28 noiembrie 2010.

Prin Hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr. 3981 din 18 decembrie 2010 cu privire la participarea alegătorilor la votare în ziua de 28 noiembrie 2010, adoptată în urma renumărării voturilor din 15 decembrie 2010, alegerile anticipate în **Parlamentul Republicii Moldova de legislatură a XIX-a din 28 noiembrie 2010** au fost considerate valabile. S-a constatat că numărul de alegători, incluși în listele electorale de bază și suplimentare, este de 2 810 936, la votare au participat 1 733 051 alegători. Rata participării alegătorilor la votare în ziua de 28 noi-

embrie 2010 este de 63,37 la sută, **ceea ce constituie mai mult de 1/3** din numărul de persoane înscrise în listele electorale.

Potrivit rezultatelor renumărării voturilor din 15 decembrie 2010, concurenții electorali au obținut 1 720 993 de voturi valabil exprimate.

Totodată, s-a constatat că **pragul minim de reprezentare de 4 la sută** din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară, stabilit de art. 86 din Codul electoral pentru un partid, o organizație social-politică, a fost atins de Partidul Comuniștilor din Republica Moldova, Partidul Liberal Democrat din Moldova, Partidul Democrat din Moldova și Partidul Liberal. În conformitate cu Hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr. 3984 din 18 decembrie 2010, mai mult de 4 la sută de voturi valabil exprimate în ansamblu pe țară au obținut:

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova – 677069, 40%, 40 de mandate;

Partidul Liberal Democrat din Moldova – 506253, 30%, 30 de mandate;

Partidul Democrat din Moldova – 218620, 13%, 13 mandate;

Partidul Liberal - 171336, 10%, 10 mandate.

Mandatele de deputat rămase nedistribuite (8) au fost repartizate succesiv concurenților electorali. Astfel, fiecare dintre cei patru concurenți electorali, care au atins pragul de reprezentare în Parlament, a obținut cîte 2 mandate, numărul total al mandatelor obținute fiind: PCRM – 42; PLDM – 32; PDM – 15; PL – 12.

Curtea Constituțională confirmă legalitatea [17] alegerii Parlamentului Republicii Moldova de legislatură a XIX-a și validează mandatele deputaților [18].

Curtea a constatat că pe parcur-

sul campaniei electorale și în ziua alegerilor, în cadrul numărării voturilor în scrutinul din 28 noiembrie 2010 concurenții electorali și alegătorii au sesizat Comisia Electorală Centrală asupra unui șir de încălcări: majorarea ilegală a numărului alegătorilor înscrși în listele suplimentare; majorarea numărului buletinelor de vot declarate nevalabile din contul concurentului electoral PCRM; cazuri de falsificare a numărului de voturi obținute de unii concurenți electorali; efectuarea agitației electorale în ziua alegerilor și în ziua precedentă, difuzarea invitațiilor la votare în ziua precedentă alegerilor; utilizarea resurselor administrative, nesuspendarea din funcție a unor candidați înscrși pe listele concurenților electorali; comiterea unor erori și înscrierea de nume fictive în listele electorale; distribuirea gratuită de produse alimentare alegătorilor de către unii concurenți electorali; existența afișelor electorale în ziua alegerilor; neaplicarea ștampilei „Alegeri” în fișa de însoțire a buletinului de identitate; votarea cu act de identitate fără viză de domiciliu sau cu pașaport pentru ieșire din țară; deplasarea organizată a studenților care au votat în România pentru a vota și în Republica Moldova; refuzul cererilor pentru votare la domiciliu de către președinții birourilor electorale; scoaterea buletinului de vot în afara secției de votare; votarea cu buletine de vot perfectate pe foi de formatul A4 în unele secții amplasate peste hotarele țării. CEC a menționat că numărul alegătorilor înscrși în listele electorale suplimentare a crescut ca urmare a modificărilor și completărilor operate în ultimul timp în Codul electoral.

După cum rezultă din datele Comisiei Electorale Centrale, ci-



fra buletinelor de vot declarate nevalabile în alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010, raportată la numărul de alegători care au participat la votare, n-a depășit cifra înregistrată în scrutinele precedente.

Cererea PCRM de a declara nevalabile 929 de buletine de vot perfectate pe foi de formatul A4 a fost acceptată de Comisia Electorală.

În urma renumărării voturilor în secția de votare nr. 49 din satul Rublenița, r-nul Soroca, PCRM a obținut suplimentar 395 de voturi, cazul fiind investigat de către procuratura raională conform legislației în vigoare.

În același timp, Comisia Electorală Centrală a refuzat cererea concurentului electoral PCRM de a fotografia/copia listele electorale suplimentare sau de a transcrie datele de pe declarațiile depuse de studenții care au participat la votare, invocând confidențialitatea datelor cu caracter personal. Contestația PCRM asupra hotărârii Comisiei Electorale Centrale cu privire la acest caz a fost respinsă de Curtea de Apel Chișinău ca nefondată, hotărârea Curții de Apel fiind menținută prin decizia Colegiului civil și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție. Având în vedere cele enunțate, Curtea Constituțională constată că scrutinul parlamentar din 28 noiembrie 2010 s-a desfășurat conform prevederilor legale și standardelor internaționale cu privire la alegerile democratice. Rezultatele scrutinului parlamentar reflectă voința autentică a alegătorilor din Republica Moldova. În procesul alegerilor și la numărarea voturilor nu au fost comise încălcări ale Codului electoral de natură să influențeze rezultatele votării și atribuirea mandatelor.

La 28 noiembrie 2010 au avut loc alegerile anticipate pentru Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XIX-a.

Art. 69 alin. (1) din Constituție prevede că deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării. Conform art. 62 din Constituție, Curtea Constituțională, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale. Curtea relevă că legislația nu conține prevederi clare referitoare la procedura de control al candidaților de către organele abilitate după atribuirea mandatelor de către Comisia Electorală Centrală și pînă la validarea mandatelor de către Curtea Constituțională. În legătură cu această constatare, Curtea Constituțională a adoptat o adresă.

Pe lângă verificarea concurenților electorali sub aspectul corespunderii criteriilor legale necesare pentru a putea candida la funcția de deputat, Curtea Constituțională, conform art. 62 din Constituție, pentru a hotărî validarea mandatului de deputat, trebuie să se convingă că persoana nu a încălcat legislația electorală.

În ședința Curții, reprezentantul PCRM a solicitat suspendarea validării mandatului de deputat atribuit lui Știrbate Petru, ales pe lista Partidului Liberal Democrat din Moldova, pînă la adoptarea unei decizii în cauza penală intentată acestuia pentru încălcarea legislației electorale. Conform informației prezentate de Procuratura Generală, în cadrul comisariatului de poliție al raionului Orhei la 10 decembrie 2010 a fost inițiată o acțiune penală în baza art. 182 din Codul penal privind încălcarea legislației electorale. Curtea Constituțională constată însă

că pînă în prezent procuratura nu a examinat cazul, deși art. 70 din Codul electoral prevede un termen de 5 zile, lui Știrbate Petru nu i-a fost recunoscută nici calitatea de bănuț. Avînd în vedere că nu există nici un act care să certifice vinovăția lui Știrbate Petru, Curtea Constituțională nu poate conchide că el a încălcat legislația electorală. Astfel, Curtea Constituțională validează mandatele tuturor deputaților aleși în Parlament.

La alegerile parlamentare anticipate din noiembrie au participat mai mulți candidați independenți, în comparație cu scrutinele precedente. Acest lucru se datorează probabil și micșorării de la trei la două procente a pragului electoral de accedere în Parlament a candidaților independenți. La alegerile din 5 aprilie 2009, au concurat 6 candidați independenți, iar la cele din 29 iulie 2009 – nici unul.

La 28 noiembrie 2010, la alegerile anticipate pentru Parlamentul Republicii Moldova au participat 39 de concurenți electorali: 20 partide politice și 19 candidați independenți. Pragul minim de reprezentare în parlament constituie următoarele proporții din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară: pentru un partid politic - 4%, pentru un candidat independent - 2%. Potrivit CEC, alegerile anticipate din 28 noiembrie 2010 în Parlamentul Republicii Moldova sînt considerate valabile, prezența la vot a alegătorilor fiind de 59,10%. Legiuitorul a decis să micșoreze pragul minim de reprezentare pentru candidatul independent pînă la 2 la sută, completînd art. 86 alin. (2) cu litera d) din Codul electoral cu următorul conținut: “pentru un candidat independent – 2 la sută” [19].

Sperăm, totuși, că odată cu alegerea noului legislativ, carul și în această direcție se va mișca din



loc, deoarece, potrivit lui Otto von Bismarck, “Politica este arta posibilului și știința relativului” [20, p. 135].

În opinia noastră, trebuie micșorată componența numerică a parlamentului de la 101 deputați pînă la 71, fapt ce ar da posibilitate ca munca parlamentarilor să devină mai transparentă, eficientă și mai productivă. Sistemul electoral benefic pentru Republica Moldova ar fi sistemul electoral mixt, în care deputații ar urma să fie aleși atît prin utilizarea sistemului electoral majoritar, cît și celui proporțional. Astfel, existența noțiunii de candidat independent în alegerile parlamentare din Codul electoral ar putea fi, într-un fel, justificată. Ar fi bine ca propunerile legislative să nu poarte numai caracter declarativ, iar normele juridice adoptate să fie aplicate în practică.

Ținem să subliniem că sîntem împotriva așa-numitei teorii a “votului util” sau a “votului pierdut”, de aceea pragul electoral stabilit pentru concurenții electorali trebuie să fie unul real. Aceasta ar da posibilitatea acederii mai multor concurenți electorali în parlament și schimbarea coloritului gri pe care îl avem de la un timp încoace. *Instituția juridică – candidat independent, rămîne a fi una fără sorți de izbîndă pentru alegerile parlamentare din Republica Moldova. În alegerile generale locale, desfășurate pentru ocuparea funcțiilor eligibile în autoritățile publice locale de nivelele I și II, această instituție și-a găsit o aplicare practică, iar pentru scrutinul electoral desfășurat pentru alegerea Parlamentului Republicii Moldova instituția dată rămîne una fictivă.*

Experiența scrutinelor electorale parlamentare desfășurate la

22 martie 1998, 25 februarie 2001, 6 martie 2005, 5 aprilie 2009, 29 iulie 2009, 28 noiembrie 2010 confirmă, cu regret, teza enunțată în titlul acestui articol.

În opinia noastră, pluralismul politic urmează a fi asigurat nu numai de către partidele politice și alte organizații social-politice care sînt concurenți electorali în alegerile parlamentare, ci și de către concurentul electoral candidat independent. Pluralismul politic constituie o condiție *sine qua non* a democrației. Se consideră că nu poate exista democrație fără pluralism politic. ***Pluralismul politic presupune, de asemenea, competiția dintre toate formele de exprimare a spiritului, aceasta devenind – tot mai mult – un mijloc de afirmare a valorilor.***

Pluralismul politic sub forma cea mai dezvoltată – pluripartitismul. Nimeni nu contestă rolul partidelor politice (PP) ca instituții politice menite să desfășoare o activitate sistematică în slujba poporului. PP sînt o necesitate pentru progresul social, dar mă întreb și vă întreb: **De ce partidele politice parlamentare care s-au perindat prin Parlamentul Republicii Moldova în ultimele legislaturi (XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX) nu doresc cu adevărat să-l aibă alături în calitate de concurent electoral pe candidatul independent în alegerile parlamentare, impunîndu-i un prag electoral de 2%?**

Sîntem pentru existența cu adevărat a acestei instituții juridice – candidat independent și în alegerile parlamentare nu dorim să fie etalat un joc “de-a democrația”. Pluralismul politic urmează a fi asigurat nu numai de partidele politice, dar și de candidații independenți. Un sistem electoral mixt (proporțional și majoritar) ar fi o

soluție mai reușită pentru asigurarea reprezentativității reale a cetățenilor din teritoriul în Parlamentul Republicii Moldova.

Aparent, legiuitorul acordă candidatului independent dreptul nu numai de a participa la un scrutin electoral, ci și de a accede în parlament, dar de fapt el a stabilit, în viziunea noastră, criteriile discriminatorii față de candidatul independent ce aspiră la funcția de deputat.

Avînd în vedere voturile obținute în cadrul scrutinelor electorale din 1998, 2001, 2005, 2009, 2009, 2010 și făcînd o analiză a numărului de voturi acumulate de concurenții electorali – candidați independenți în alegerile parlamentare, am constatat că nici un concurent electoral – candidat independent nu a întrunit necesarul de voturi pentru a accede în parlament.

Paradoxul moldovenesc: în Parlamentul Republicii Moldova nu a fost ales nici un candidat independent, însă de fiecare dată după alegeri în parlament apar și deputați independenți, care își mai zic *neafiliați*.

Bravii deputați au instituit funcția de asistent al deputatului (din 2012), care poate fi exercitată de un asistent remunerat și de mai mulți asistenți voluntari. **Începînd cu anul bugetar 2012, o funcție de asistent al deputatului va fi remunerată din bugetul de stat.**

Cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică reprezintă o subdiviziune distinctă în cadrul autorității publice în care este instituită aceasta, cu personal propriu, avînd statut de serviciu, secție, direcție sau de direcție generală. **De un cabinet propriu pot fi asistați și deputații din Parlamentul Republicii Moldova. În cabinetul deputatului în parlament se instituie doar postul de asistent.**



Noi am avertizat autoritățile publice asupra faptului că este admisă o inadvertență la art. 43 din Legea nr. 355-XVI din 23.12.2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, cu modificările ulterioare, unde cifra „11” urmează a fi substituită cu cifra „12”. **După cum vedem anexa nr. 12 este inexistentă. Atunci cum pot fi salarizate persoanele în cauză (asistenții deputaților), dacă Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar nu prevede o asemenea anexă – nr. 12? Legea indică expres anexele nr. 1-11 care sînt parte integrantă a respectivei legi.**

În conformitate cu prevederile art. 60 alin. (1) din Constituție, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

Din anii '90 încoace, se resimte, ca o problemă acută, calitatea componenței corpului legislativ. Actualmente, legislația prevede expres faptul că deputatul poate fi ajutat în activitatea sa de un asistent remunerat și de asistenți voluntari. Într-o perioadă de criză financiară, deputații nu aveau dreptul moral să voteze asemenea proiecte de legi ce solicită cheltuieli suplimentare din bugetul de stat.

Cu regret, acesta-i soiul de parlamentari care au venit cu “spiska” partidelor și considerăm că ar fi potrivit să-l cităm pe Benjamin Disraeli, care într-o zi le-a zic colegilor săi din parlament: “Domnilor, jumătate dintre dvs. sînteți niște proști”. Cuvintele lui produsese efectul unui fulger într-o zi senină. Toată lumea fu scandalizată și i se ceru să-și ia cuvintele înapoi.

Disraeli acceptă și răspunse prompt: “Domnilor, jumătate dintre dvs. nu sînt proști”.

Noi nu sîntem în drept să dăm asemenea calificative care pot fi concepute drept insulte etc., însă parafrazîndu-l pe Disraeli, putem spune cu referire la corpul legislativ al Republicii Moldova: **“- Domnilor, jumătate din componența corpului legislativ este prost pregătită pentru a legifera”.**

“- Domnilor, jumătate din componența corpului legislativ are competențele necesare de a legifera”.

Referințe bibliografice

1. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998 privind asigurarea unității aplicării unor prevederi din Codul electoral pe întreg teritoriul republicii în campania electorală, la numărarea și atribuirea mandatelor, la confirmarea rezultatelor alegerilor în Parlamentul de legislatură a XIV-a. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 24-25 din 19 martie 1998, art. 158.

2. Ibidem.

3. Hotărîrea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 15 din 27 mai 1998 cu privire la controlul constituționalității unor prevederi din Codul electoral și a Hotărîrii Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 54-55 din 18 iunie 1998, art. 23.

4. Hotărîrea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 15 din 27 mai 1998 cu privire la controlul constituționalității unor prevederi din Codul electoral și a Hotărîrii Parlamentului nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 54-55 din 18 iunie 1998, art. 23.

5. Opinie separată a judecătorului Curții Constituționale Nicolae Chiseev. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 54-55 din 18 iunie 1998.

6. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1508-XIII din 18 februarie 1998 privind asigurarea unității aplicării unor prevederi din Codul electoral pe întreg teritoriul republicii în campania electorală, la numărarea

și atribuirea mandatelor, la confirmarea rezultatelor alegerilor în Parlamentul de legislatură a XIV-a. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 24-25 din 19 martie 1998, art. 158.

7. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 444-XV din 24 decembrie 2004 privind stabilirea datei pentru alegerea Parlamentului. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 241 din 27 decembrie 2004, art. 1051.

8. Hotărîrea Curții Constituționale nr. 11 din 9 aprilie 1998 cu privire la confirmarea legalității alegerii Parlamentului Republicii Moldova și validarea mandatelor deputaților aleși. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34 din 16 aprilie 1998, art. 17.

9. Hotărîrea Curții Constituționale nr. 6 din 17 martie 2005 cu privire la validarea mandatelor deputaților aleși în cadrul scrutinului parlamentar din 6 martie 2005. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 42-45 din 21 martie 2005, art. 4.

10. Avizul Curții Constituționale nr. 1 din 17 martie 2005 cu privire la confirmarea legalității alegerii Parlamentului Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 42-45 din 21 martie 2005, art. 5.

11. Avizul Curții Constituționale nr. 1 din 17 martie 2005 cu privire la confirmarea legalității alegerii Parlamentului Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 42-45 din 21 martie 2005, art. 5.

12. Avizul Curții Constituționale nr. 1 din 22.04.2009 cu privire la confirmarea legalității alegerii Parlamentului Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 83-85 din 30.04.2009, art. 7.

13. HCC nr. 7 din 22.04.2009 cu privire la validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova de legislatură a XVII-a. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 83-85 din 30.04.2009, art. 6.

14. Opinia separată din 22 aprilie 2009 a judecătorului Curții Constituționale Victor Pușcaș. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 83-85 din 30.04.2009.

15. Avizul Curții Constituționale nr. 3 din 14.08.2009 cu privire la confirmarea legalității alegerii Parlamentului Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 127-130 din 21.08.2009, art. 14.



16. HCC nr. 14 din 14.08.2009 cu privire la validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVIII-a. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 127-130 din 21.08.2009, art. 15.

17. Avizul Curții Constituționale nr. 5 din 24.12.2010 cu privire la confirmarea legalității alegerii Parlamentului Republicii Moldova. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 257-258 din 27.12.2010, art. 31.

18. HCC nr. 31 din 24.12.2010 cu privire la validarea mandatelor deputaților aleși în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XIX-a. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 257-258 din 27.12.2010, art. 32.

19. Art. 86 alin. (2) lit.d) introdus prin Legea nr. 119 din 18.06.10 pentru modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997. Monitorul Oficial al republicii Moldova nr. 108-109 din 29.06.2010, art. 332.

20. Corj Mihai. *Diplomația lui Otto von Bismarck în unificarea Germaniei & Dreptul tratatelor*. Chișinău: F.E.-P. Tipografia Centrală, 2005.

PARTICULARITĂȚILE VINOVĂȚIEI – CONDIȚIE A APLICĂRII RĂSPUNDERII JURIDICE CIVILE CONTRACTUALE

Tatiana IVANCOVA,
doctorand

SUMMARY

In the following article, the author tried to explain the essence of some terms connected to the guilt as an important element of the institute of civil juridical responsibility, founding, first of all, on stipulations of the laws of the Republic of Moldova, still discussable problem because there are different opinions and regulations regarding it. The author makes a reference to literature of specialty, laws dedicated to guilt, its forms in Russia, Romania, and Republic of Moldova, under a historical and actual aspect, the author makes a number of conclusions, by means of which it is distinguished the essence, characteristic features, forms, necessity and peculiarities of the guilt as a condition of contractual civil juridical responsibility, different opinions of different authors which are or are not supported by the author. In the article there is also mentioned that at an international level there were undertaken the first attempts to create a unified regime of the term "guilt". The author refers just to the guilt in the framework of civil juridical contractual responsibility.

SUMAR

Autorul articolului încearcă să explice esența unor noțiuni legate de vinovăție în calitate de element important al institutului răspunderii juridice civile, în special pe baza reglementărilor din legislația Republicii Moldova, având în vedere că pînă în prezent există opinii și reglementări diferite ale acesteia. În articol se dă o caracteristică a literaturii de specialitate, a legislației privind vinovăția și formele acesteia în Rusia, România, Republica Moldova, atît sub aspect istoric, cît și sub aspect actual. Autorul trage un șir de concluzii prin care se evidențiază esența, caracterele, formele, necesitatea și particularitățile vinovăției în calitate de condiție a răspunderii juridice civile contractuale, de asemenea pune în evidență opiniile diverse ale mai multor savanți, care sînt sau nu sînt susținute de autor. Se menționează că la nivel internațional au fost întreprinse primele încercări de creare a unui concept unificat al noțiunii de vinovăție. Autorul se referă doar la vinovăția din cadrul răspunderii juridice civile contractuale.

Actualitatea cercetării acestei teme este evidentă, avînd în vedere nu numai necesitatea utilizării tot mai ample în activitatea economică a contractelor care creează temelia relațiilor contractuale și realizarea scopului cu privire la profit al participanților la activitatea de antreprenariat, ci și opiniile controversate ale savanților care studiază problema în discuție.

Un mare rol în asigurarea executării și în executarea corespunzătoare a contractelor îl joacă răspunderea juridică civilă, care are la bază cele patru elemente sau

condiții: fapta ilicită, prejudiciul, raportul de cauzalitate și vinovăția. În literatura de specialitate din țară și de peste hotare s-a vorbit și se vorbește însă despre un impas al vinovăției, de un recul al răspunderii civile subiective, de o slăbire a valorii sociale a vinovăției, în calitatea ei de instrument de măsurare a comportamentelor antisociale. Despre aceasta ne vorbește și faptul că aproape nu există discuții doctrinare privind importanța aplicării vinovăției în dreptul civil.

Unii autori s-au aventurat într-